

אוצר הליכות

נלקט ונערך מתוך שיעורי
הרב אלטר אליהו מרמורשטיין שליט"א
מו"ץ ומח"ס אוצר הליכות ועוד

חג הסוכות תשפ"ז

דיני ישיבת סוכה

מצות סוכה וטעמה

א. כיצד מצות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה (וישן ומטייל) ודר בסוכה כל שבעת הימים, בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה (שו"ע סי' תרל"ט ס"א). דכתיב "בסוכות תשבּו שבעת ימים" ולמדו בגמרא (סוכה כ"ח). 'תשבּו' כעין תדורו, כלומר כדרך שהוא דר כל השנה בביתו.

ב. אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה ואין ישינים חוץ לסוכה אפי' שינת עראי (שו"ע סי' תרל"ט ס"ב). ואפילו מניח ראשו בין ברכיו דודאי לא אתי להשתקע בשינה ג"כ אסור¹ (ביאור"ה שם ד"ה אפילו שינת עראי).

ג. מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, וכמה אכילת עראי כביצה מפת (שו"ע סי' תרל"ט ס"ב).

ד. מותר לשתות מים² ויין³ ולאכול פירות חוץ לסוכה ואפילו קבע עליהו⁴ (שו"ע ורמ"א סי' תרל"ט ס"ב).

ה. הסכימו כמה אחרונים דנכון להחמיר מלאכול בשר ודגים וגבינה חוץ לסוכה, ודוקא בקביעות, אבל שלא בקביעות אין להחמיר כלל (משנ"ב סי' תרל"ט סקט"ו). ונמי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפי' מים הרי זה משובח⁵ (שו"ע סי' תרל"ט ס"ב).

ברכת 'לישב בסוכה'

א. נהגו שאין מברכין ברכת לישב בסוכה אלא בשעת אכילת קבע⁶ (סי' תרל"ט

א. כתב הטור (סי' תרכ"ה) "בסוכות תשבּו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים... הסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו שהקיפנו בהם לכל יכה אותנו שרב ושמש, ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שזכור נפלאותיו ונוראותיו, ואע"פ שהוציאנו ממצרים בחדש ניסן לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן לפי שהוא ימות הקץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה סוכות בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה".

ב. כתבו האחרונים שיכיון בישיבתה שצונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עלינו להגן עלינו מן השרר והשמש. וכל זה לצאת ידי המצוה בתקונה הא דיעבד יוצא כל שכיון לצאת לבד (משנ"ב סי' תרכ"ה סק"א).

ערב יום טוב

א. לא יאכל אדם בערב חג כביצה פת או מיני מזונות, מתחילת שעה עשירית, כדי שיאכל בסוכה לתיאבון, משום שמצות אכילה בסוכה בליל יום טוב ראשון חובה. אבל פירות וירקות, בשר דגים וביצים מותר לאכול אף אחר זמן מנחה קטנה. (סי' תרל"ט ס"ג ומשנ"ב סקט"ז, מט"א סי' תרכ"ה סק"ז, ועיין בספרי אוצר הליכות שער חג הסוכות באריכות)

עיטורי האוצר

1. שיעור שינת ארעי' כ' המשנ"ב שם סק"א שהוא כשיעור הילוך ק' אמה אבל פחות מזה לא נחשב אפילו לשינת ארעי. ובמשנ"ב סי' מ"ד סק"ד כתב דשיעור הילוך ק' אמה הוא חלק ס"ז משעה בקרוב. וכל בספר מידות ושיעורי תורה פ"כ סי' ה' שזה יוצא 54 שניות.
2. הירושלמי תוך כדי שמיעת שיעור או לימוד דעת הבן איש חי (שי"א פ' האזינו אות ח') שצריך להקיצו, אולם בספר מבית לו' כ' דאין להקיצו, וכן דעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בהליכות שלמה פ"ח ה"ז והגר"נ קרליץ זצ"ל בחוט שני פ"א סק"ד דאין צריך להקיצו. וזה לשון החוט שני שם "נראה דההולך לבית המדרש ללמוד ובאמצע הלימוד התעייף וקשה לו להחזיק את עצמו בלי לנמנם קימנא מסתברא דמותר לו להוריד את הראש ולנמנם קימנא, דיסוד דינא תשבּו כעין תדורו הוא שאין אדם נמנע מלנמנם קצת בדרך, אף שאין לו דין של הולכי דרכים, מ"מ הרי זה כעין מה שמצינו בהולכי דרכים שישנם אופנים שלא עושים בבית, וכאן שנוצר מצב שהוא התעייף ואין לו את האפשרות ללכת לביתו או לסוכה שהרי הוא באמצע הלימוד... וכן נמי מי שמונח בדרך נסיעתו ממקום למקום אף שאין לו דין של הולכי דרכים. משא"כ סתם שינת עראי שאסור הוא באופן שזה נוגד את התשבּו כעין תדורו, שהרי אדם שיעייף לא הולך לישן בחצר אלא רק בבית, וה"ל כל כה"ג שאדם מתכנן לצלל למשל את ההזדמנות של הנסיעה לישון בה זה אסור, אבל אם במקרה תקפה אותו עייפות מותר לו לנמנם קצת במקום שהוא קשור אליו כעת כמו הלימוד בבית המדרש או בנסיעה ממקום למקום דהוי תשבּו כעין תדורו" עכ"ל.
3. דתשבּו כעין תדורו אמר רחמנא ואין שתיה בלי אכילה. אבל השותה מים לאחר אכילתו בסעודה צריך להיכנס לסוכה דכיון שדרך לשתות אז צריך לשתות גם כן בסוכה דכלל הוא בסעודה. ואפשר דלפי זה אף מים בתוך הסעודה אין כדאי לשתות חוץ לסוכה וצריך עיון (שעה"צ סי' תרל"ט סקט"ט). הנמצא סמוך לסוכתו, נראה לכאורה שיש לו להיכנס לתוכה אף לשתית מים וכדומה, כיון שדרך בני אדם שבהמצא סמוך לביתם אינם שותים חוץ לא אלא נכנסים הביתה. וכיון שכך דרך בני אדם בביתם כל ימות השנה הו"ל בכלל תשבּו כעין תדורו, שכל הבא לעשות דבר שהוא רגיל לעשותו תמיד בבית ולא בחוץ, וגם עכשיו אין סיבה שמונעתו מלעשותו בסוכה י"ל דשפיר מתחייב בסוכה מעיקר הדין דתשבּו כעין תדורו (הליכות שלמה פ"ח ה"ה, דבר הלכה אות י"ח).
4. קפה או תה לכתחילה ישתה בסוכה אם קובע עליהם, היות והדרך לשתותם בביתו (שמעתי מהגר"מ פירוטה שליט"א).
5. כך כ' הרמ"א. וכל המשנ"ב שם סק"ג. "הטעם, דאכילת פירות אפילו הרבה בקביעות חשיב רק כאכילת עראי דפת, וה"ה אכילת בשר ודגים וגבינה ושאר מיני מאכל חשובים כפירות לדעת השו"ע, ולא החמיר בסוף רק בתבשיל העשוי מחמשת המינים. והנה מה שהגיה רמ"א ואפילו קבע עליהו קאי גם על יין כמו שמובח בדרכי משה, וטעמו, דיון אין נחשב רק כאכילת פירי, וכ"ש שאר משקין, וע"כ לא חשיב קביעות דידהו. ודע דכמה אחרונים מפקפקין בדיון זה ודעתם דאם שותה יין בקביעות חייב בסוכה, ובפרט בני חבורה שקבעו לשתות יין בודאי הוי קבע גמור. ומ"מ לעניין ברכה הסכימו כמה אחרונים דאין לברך לישב בסוכה... ומיהו ראוי ונכון לכתחלה שלא לשתות בקבע אפילו שאר משקין כמו מי דבש ושכר אלא תוך הסעודה" עכ"ל.
6. כתב הגר"א "ונראה כל שהוא מצוה בעצם אלא שלא הצריכה חכמים, אם עושהו נותנים לו שכר שעשה מצוה מן המובחר" (שנות אליהו ברכות פ"א מ"א). ועיין בחוט שני להגר"נ קרליץ זצ"ל בתנ"ד דהוי חיוב מצוה. ועיין בשו"ת שו"א ומשיב רביעא ח"ג סי' י"א שהטעם שיש להחמיר לא לאכול גם אכילת ארעי מחוץ לסוכה הוא שמא יאכל אכילת קבע.
7. לאחר שנפסק בגמרא (סוכה מה): כרבי יוחנן שמברכים על מצות ישיבת סוכה בכל יום, נחלקו הראשונים מתי מברכים, האם בכל פעם שיוצא ונכנס, או האכילה בסוכה היא העיקר ופוטרת שאר הדברים ולא מברך כל שיוצא ונכנס. ש"י התוס' (שם ד"ה אחד) דכל פעם שנכנס לסוכה לאכילה ושתיה וליבקר חברו צריך לברך. וכן דעת הגאונים והר"ף והרא"ש והרמב"ם. אבל ל"ת הברכה היא על האכילה כיון שעיקר הקביעות שאדם עושה בתוך הסוכה היא האכילה. וכ' הב"י בשם המרדכי והרב המגיד שהנהג העולם שאין מברכין אלא על הסעודה כדעת ר"ת

- ס"ה, קיצונו"ע ס' קל"ה ס"ב). ונוהגין שמברכין תחילה על המאכל ואח"כ ברכת 'לישב בסוכה' קודם שטועם (קצש"ע ס' קל"ה ס' י"ב).
- ב. מי ששכח לברך 'לישב בסוכה' וזכר באמצע הסעודה או אפלו לאחר שגמר אכילתו צריך לברך, כי גם הישיבה שישב שם אחר כך היא מצוה (מג"א סק"ז הובא במשנ"ב סקמ"ח).
- ג. כתבו האחרונים דנכון הדבר לצאת גם דעת הפוסקים הראשונים (מובא בהערה בסעיף א') ולא לישב כך בלי ברכה, וע"כ תיכף בבואו מביהכ"נ יברך על דבר שהוא מחמשה מינים ויאלץ ממנו מעט יותר מכביצה ויברך לישב בסוכה¹⁶, ולא יברך אח"כ שוב בשעת אכילת הסעודה (משנ"ב ס' תרל"ט סקמ"ו).
- ד. המתענה בסוכות או שאין דעתו לאכול פת באותו היום לכו"ע חייב לברך 'לישב בסוכה' אף שאינו אוכל [ועיין הערה¹⁷] (משנ"ב ס' תרל"ט סקמ"ח). ולכן הרגיש לגלוטן שאינו יכול לאכול מיני דגן מברך 'לישב בסוכה' אף שאינו אוכל, דלא גרע מהמתענה שמברך¹⁸ (אשרי האיש להגר"ש אלישיב זצ"ל פ"ו ס"ח).

- ד. האוכל פת הבאה בכיסנין (שם כולל לכל מיני מזונות שאין דינם כפת) שברכתו בורא מיני מזונות, או תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן (קמחם של חיטה שעורה כוסמין שיבולת שועל ושיפון) כגון קוגל אטריות וכדומה - אם אוכלם בחבורה או שאוכל שיעור חשוב שהוא¹⁵ קובע סעודתו בזה מברך 'לישב בסוכה'¹⁶. ואם לא קבע סעודתו עליו רק שאכל מעט יותר מכביצה יש דיעות בין האחרונים אם צריך לברך¹⁷, ואין כדאי לברך דספק ברכות להקל, אכן על פת הבאה בכיסנין כ' המשנ"ב שמונה העולם לברך, וכדי להנצל מחשש ברכה לבטלה יראה שלא לצאת מיד אחר אכילתו רק לשבת שם זמן מה ויכוון בשעת ברכתו 'לישב בסוכה' על האכילה ועל הישיבה שאחר זה (שו"ע ס' תרל"ט ס"ב, ומשנ"ב סק"ו-ט"ו).
- ה. אף המחמיר בבשר ודגים ופירות ויין לאכול ולשתות בסוכה אין לברך 'לישב בסוכה' (משנ"ב ס' תרל"ט סק"א).

ברכת 'לישב בסוכה' בקידוש והבדלה

- א. בשבת ויו"ט בבוקר כשמקדש ואוכל פת כיסנין יותר מכביצה¹⁸ במקום סעודה [אף שאח"כ הולך לחוץ לקבל פני רבו וכדומה ונמשך כמה שעות עד זמן סעודה] לכו"ע יכול לברך לישב בסוכה, דכיון שאוכל אותה בתורת סעודה הצריכה לקידוש שפיר דמי שיברך ברכת סוכה דמחשבתו משוי ליה קבע (משנ"ב ס' תרל"ט סקט"ז, ועיין שעת"ס סק"ה).
- ב. השותה יין של הבדלה מדינא א"צ לברך 'לישב בסוכה', וכמו שכ' השו"ע (ס' תרל"ט ס"ב) דאין לברך על יין בלבד, וכך כתב מרנא השבט הלוי זצ"ל (שו"ת שבה"ל ח"ו ס' מ"א אות ב'), אולם המנחת יצחק (שו"ת ח"ט קס"ג) והגרש"ז אויערבאך זצ"ל (להלכות שלמה פ"ט ה"א) כתבו שצריך לברך [ועיין הערה¹⁹].

על איזה אכילה מברך 'לישב בסוכה'

- א. שיעור אכילת פת החייבת בסוכה הוא מעט יותר מכביצה (ס' תרל"ט ס"ב). ולכן האוכל פת בשיעור כוית בלבד מברך ברכת 'המוציא', ואינו מברך ברכת 'לישב בסוכה' (משנ"ב ס' תרל"ט סקב"ג)¹¹.
- ב. בליל יו"ט הראשון דסוכות מברך 'לישב בסוכה' אף אם אוכל רק כוית¹² (ס' תרל"ט ס"ג משנ"ב סקב"ב).¹³
- ג. בסעודת שבת אם אוכל רק כוית אינו מברך 'לישב בסוכה'¹⁴ (משנ"ב ס' תרל"ט סקב"ג).

עיטורי האוצר

- וכן פשט המנהג. וכן נקטו המחבר והרמ"א, וכן נקט המאמר מרדכי. ויש נוהגים ע"פ דעת הגר"א (בהנחתו סקכ"ט ומובא בחי' אדם כלל קמ"ו ס"ג ומועשה רבי עמ' שיע"ז) שנקט עיקר כדעת הר"י והרמב"ם. וכן נהג החו"א בכל פעם שנכנס לברך אפילו רק על הכניסה (ס' הזכרונות שכך אמר למרנא הגר"ח זצ"ל). וכתב החי' אדם "אבל מנהג כל העולם כדעת הפוסקים שאינם מברכים אלא בשעת אכילה". וכן ב' בערוך השולחן (סקכ"ז) "ואנו אין לנו אלא דברי רבותינו בעלי השו"ע".
8. ועיין לקמן סעיף ז' שאם אין קובע סעודתו עליו יכוון בברכת 'לישב בסוכה' גם על הישיבה שאחר זה ויראה שלא לצאת מיד אחר אכילתו.
9. דווקא כשאוכל פת ס"ל להתנו פוסקים שמברך על עיקר חיוב הסוכה ופוטרו כל הדברים הטפלים, אבל כשאינו אוכל לא שייך זה [וא"ו ושי"א]. וכתב החי' אדם דה"ה כשיצא יציאה גמורה לאחר אכילה וחוזר ונכנס ולא יאכל עד הערב וקודם האכילה יצטרך עוד הפעם לצאת לביהכ"נ דבזה ג"כ לכו"ע צריך לברך (משנ"ב שם). ולפי"ז ה"ה הנכנס לסוכת בית הכנסת לעסוק בתורה, או שנכנס לסוכת חבירו ושוהה שם זמן, או שהולך להקביל פני רבו [וי"ט], או שנכנס לסוכתו כדי ללכת לישון, כל שאין דעתו לאכול שם צריך לברך 'לישב בסוכה', כ"כ בשו"ת ערוגת הבושם ס' קצ"ב ועיי"ש שש"מ"מ ראוי עכ"פ שיטעם מידי כדי שיהא מקום על חלות הברכה. - אבל במאמר מרדכי כ' שאין לברך כלל 'לישב בסוכה' רק אם אוכל יותר מכביצה פת, ואפילו מי שמתענה אין יכול לברך דלא תקנו ברכת 'לישב בסוכה' רק על אכילה. וכן כתבו הערוך השלחן סקכ"ח והכף החיים סק"ק דלא יברך. ועיין שו"ת אמרי יעקב ח"ג ס' ס"ה שהנוהג לברך בכגון דא בודאי עושה כהלכה, מיהו כמדומה שגם בזה מברכים.
10. ובפרט כאן שיושב בזמן הסעודה ושוהה שם, דהוי כמו שינה וטיול, אפשר לצרף את דעת השו"ע הרב סקט"ו ועוד פוסקים שמברך, כנלע"ד. - הרגיש לגלוטן האוכל מאכלו, אבל לא פת ולא מיני מזונות מפני רגישותו, היות שזהו מאכלו הוי קביעות אף שאינו אוכל מיני מזונות, ויברך לכו"ע לישב בסוכה (שמעתי ממו"ד האגון הגדול רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א).
11. ולענין נטילת ידיים קודם הסעודה כשאוכל רק כוית, לדעת המחבר (ס' קנ"ה ס"ב) יטול ידיו ולא יברך, אבל לדעת הגר"א אף על כוית מברך על נטילת ידיים (שעה"צ שם סק"א).
12. דבלילה הראשון יש חיוב לאכול כביצה פת, ואם אין לו כביצה יוצא יד"ח אף באכילת כוית, ואסור לו לאכול את הכוית חוץ לסוכה, לכן מברך לישב בסוכה אף באכילת כוית. - ובאכילת הכוית לא ישהה יותר מכדי אכילת פרס (משנ"ב שם). - אף מי שהוא רגיש לגלוטן צריך להתאמץ בליל יו"ט הראשון של סוכות לאכול לכל הפחות כוית אחד פת [נפח של חצי ביצה מובשלת]. וגם אם על ידי האכילה יגרם לו צער ואי נוחות או מעט ששלשו מ"מ צריך להתאמץ בזה. אולם אם הדבר יגרם לו למוצב של חולי ממש שנופל למשכב, בזה הרוצה לטמון על דעת הפוסקים דס"ל דבכ"ג פטור מקיום מצות עשה יכול לטמון, והמיקל אין למוחות בידו (שמעתי ממו"ד האגון הגדול רבי י"מ שטרן שליט"א). עיין אמרי יעקב א"י באורים עמ' קכ"ט).
13. כתב המשנ"ב (ס' תרל"ט סקכ"ד) "נסתפקתי לפי מה שידוע דעת הגר"א דמצוה לאכול מוצה כל שבעת ימי פסח כפשטיה דקרא שבעת ימים תאכלו מצות אלא דמ"ע הוא רק בערב משא"כ אח"כ הוא רק מצוה בעלמא אפשר דה"ה הכא מצוה לכתחילה לאכול פת כל ז' ימים ולברך לישב בסוכה" עכ"ל.
14. בסעודת שבת צריך לאכול לכתחילה יותר מכביצה כדי שיהיה סעודת קבע, ובדיעבד מספיק כוית, ומ"מ אם אוכל רק כוית לא יברך 'לישב בסוכה' כי כשאוכל רק כוית אין צריך לאכול בסוכה (משנ"ב שם).
15. עיין ביוה"ל ס' תרל"ט ד"ה 'אם קובע עליו חשיב קבע' וז"ל "עיין במאמר מרדכי שמיסך דבדידיה תליא מילתא דכל שהוא קבע עליו אף על פי שלא היה שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו חשיב קבע, אף דלענין פת הבאה בכיסנין מבואר לעיל בסימן קס"ח דבעינן דוקא שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו, הכא דבעינן תשובה כעין תדורו כל שקובע עליו הויא קביעות להצריכו סוכה ובדידיה תליא מלתא" עכ"ל. ועיין בשו"ת הלכות שהעתיק לדינא את דברי המאמר מרדכי גם בתבשיל.
16. אף על פי שאינו מברך המוציא כיון שאינו אוכל שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו, מ"מ בעי סוכה שהרי הוא קובע סעודתו עליו (משנ"ב שם).
17. עיין במ"א שדעתו שתבשיל העשוי מחמשת מיני דגן דינו ממש כמו פת שאם אוכל מעט יותר מכביצה חייב בסוכה (משנ"ב סקט"ז, ועיי"ש שעה"צ סקל"ו). ועיין עוד בקיצור שלחן ערוך ס' קל"ה ס"ו ובשו"ת גינת ורדים כלל ד' ס"ו שכתב גבי פת הבאה בכסנין שאם אוכל כביצה ויותר צריך לברך וגבי תבשיל כתבו שצריך גם כביצה וגם קביעות.
18. כך הוא משמעות דברי המשנ"ב שם.
19. בהלכות שלמה שם כתב הטעם דאע"ג דבשתיית יין בעלמא כתב המשנ"ב (ס' תרל"ט סק"ג) דהסכמת כמה אחרונים דאין לברך לישב בסוכה, שאני הבדלה דמקרי קביעות לפי שאין אדם מבדיל על כוס ברחוב ומקומה בית (מלשון המשנ"ב שם סק"ל) ולכן חייב בסוכה עכ"ל. אמנם לפי מה שכתבו הפוסקים הטעם שמברכים 'לישב בסוכה' בקידוש (שהוא על היין) משום שאין קידוש אלא במקום סעודה, הרי הבדלה א"צ להיות במקום סעודה, ולכן רוב האנשים נוהגים שלא לברך לישב בסוכה על כוס של הבדלה. והנהיגים לברך לישב

ג. אישה שקשה לה לרדת לסוכה לשמוע הבדלה, תעשה הבדלה לעצמה בבית כרגיל עם בשמים ונר ולא יעשה בעלה הבדלה בבית (שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' מ"ב אות ב', ובענין אישה שתעשה לעצמה הבדלה עין ח"ו סי' ע"א א' ב').

ברכת 'לישב בסוכה' ליוצא ממקומו

יצא מהסוכה בין סעודה לסעודה

א. יצא מהסוכה יציאה גמורה [לערך כשעתים]²⁰ בין סעודה לסעודה חשיב הפסק גמור וצריך לברך שנית 'לישב בסוכה' בסעודה שניה. ואפילו אם בסוף נמלך בדעתו וחזר מיד לסוכה, כיון שבעת יציאתו מהסוכה היה בדעתו לצאת לזמן מרובה חשיב כהיסח הדעת והוי הפסק (שו"ע הרב סי' תרל"ט ס"ג).

ב. הלך להתפלל מנחה או ערבית, או יצא לסדר איזה ענין, ושהה בחוץ כשיעור זמן תפלת מנחה או ערבית [לערך כחצי שעה], יש להסתפק אם חשיב כיציאה גמורה או לא, ולכן **בין סעודה לסעודה** יש להחשיב גם זאת כיציאה גמורה והפסק, ומברך שנית לישב בסוכה בסעודה שניה²¹.

יצא מהסוכה באמצע הסעודה

א. יצא מהסוכה באמצע הסעודה, אם היתה יציאה גמורה [לערך כשעתים], או שהסיח דעתו בהיסח הדעת גמור כגון שנתעסק באיזה דבר (שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' ס"ב), חשיב הפסק גם באמצע הסעודה, וצריך לחזור ולברך 'לישב בסוכה'. [וגם המוציא צריך לברך שנית בכה"ג, וכן נטילת ידים, דהוי בהיסח הדעת].

ב. הלך להתפלל מנחה או ערבית באמצע הסעודה, כיון שכאמור (לעיל ס"ב) יש להסתפק אם חשיב כהפסק, אין צריך לברך שנית ברכת 'לישב בסוכה' מוספק. אכן לכתחילה יזהר שלא לצאת באמצע הסעודה למנחה או ערבית כדי שלא יכניס עצמו לספק ברכות.

יצא מסוכתו לסוכת חבריו באמצע סעודה

א. היוצא מסוכתו לסוכת חבריו באמצע הסעודה, נחלקו האחרונים אם צריך לברך שנית 'לישב בסוכה', ולמעשה נקטינן **שאם היה בדעתו** בשעת ברכת 'לישב בסוכה' להמשיך הסעודה בסוכת חבריו אין צריך לברך שנית²².

ב. אם לא היה בדעתו ללכת לסוכת חבריו, דעת הבית מאיר שאין צריך לברך שנית 'לישב בסוכה', דמאי שנא סוכה זו לסוכה אחרת, ומ"מ אין כדאי לעשות כן שבוה מכניס עצמו לספק ברכות²³ (שעה"צ סקצ"ד).

ג. דבר זה נוגע למי שנטול ידיו בסוכתו שבביתו ורוצה לגמור הסעודה בסוכת חבריו, או בסוכה של ביהמ"ד כגון בשב"ק²⁴ וכדו', שצריך לזהר לכתחילה לכוון בשעה שמברך 'לישב בסוכה' בביתו שדעתו לגמור סעודתו בסוכה אחרת, שאם לא יכוון הרי כאמור אין כדאי לצאת מסוכה לסוכה באמצע סעודה. אך אם רגיל לצאת לסוכת ביהמ"ד, אף שלא כיון בפירוש, יש לומר דהוי כנתכוון בפירוש²⁵ (שמעתי ממו"ר הגאון הגדול רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א).

יצא מסוכתו לסוכת חבריו בין סעודה לסעודה

א. אם יצא מסוכתו לסוכת חבריו בין סעודה לסעודה, צריך לברך 'לישב בסוכה'²⁶.

ב. נמצא לפי"ז שההולך בשב"ק אחר התפילה לסוכת חבריו לקידושא רבא ואוכל שם מזונות ומברך 'לישב בסוכה' (כמבואר במשנ"ב סקט"ז), או שטועם מזונות בסוכת ביהמ"ד אחר התפילה ומברך 'לישב בסוכה', ואחר זה ממשיך לסוכה שבביתו ליטול ידיו לסעודה היום צריך לברך שנית 'לישב בסוכה'.

ג. אמנם מי שיש לו **שני סוכות בתוך ביתו**, כגון מה שמצוי שיש לו שני מרפסות בביתו, ואכל באחת ושבו הולך לאכול בשניה, יש לומר שכיון ששניהם נמצאים בתוך ביתו לא חשיב כדיון הולך מסוכתו לסוכת חבריו, אלא כדיון היוצא מסוכתו וחוזר לסוכתו שנתבאר דינו לעיל (שש"כ פנ"ד הערה ל"ג, קצות השלחן סי' נ"ז אות ט"ז)²⁷.

גג סגור

א. מי שקידש בסוכה והתחיל לאכול ואח"כ ראה שהגג סגור נ"ל שיאכל שוב כזית ויברך 'לישב בסוכה', אבל קידוש פשיטא שא"צ לברך שנית, ואפילו זמן לא יברך שוב (משנ"ב סי' תרל"ט סקמ"ח).

נשים וקטנים

א. נשים פטורות מסוכה ואף על פי כן רשאין לברך²⁸ (קצש"ע סי' קל"ו סט"ו, שו"ת שבה"ל ח"ח סי' קמ"ח).

ב. קטנים גם כן פטורים, ומכל מקום כל שהוא מבן חמש שנים (כשהוא חריף, ואם איננו חריף מבן ששה ולמעלה) חייב אביו לחנכו שיאכל בסוכה. ואפלו אין אביו בביתו אין להניחו שיאכל חוץ לסוכה (שעה"צ סי' תרי"מ סק"ג קצש"ע סי' קל"ו סט"ו).

ג. אסור להאכיל לקטן בידיים חוץ לסוכה ואפילו אדם אחר (שאינו אביו), דהיינו ליתן לתוך פיו או לצוות לו לאכול (משנ"ב סי' תרי"מ סק"ח).

עיטורי האוצר

בסוכה על כוס הבדלה יש מהם שנוהגים לברך ברכה זו אחר ברכת המבדיל ולפני שתיית היין וכן נהג החזו"א וכו' כ' בלוח א", אמנם הסייפלר זצ"ל והגרש"ז אויערבאך זצ"ל נהגו לאכול מזונות אחר ההבדלה ולברך עליהם 'לישב בסוכה'. והעושה כן יש להביא המזונות לשולחן רק אחר ההבדלה, ואם הובאו קודם צריך לכסותם בזמן ההבדלה כדאיתא בסימן רצ"ט (ש"ס) (ועיני חג הסוכות שער ט' פ"ד אות כ"ה).

20. בשו"ע הרב (שם) כתב דשעה או שתיים חשיב כיציאה גמורה. ובאמת שלשון זה צריך ביאור, אכן לכאורה כוונתו שתלוי לפי ענין היסח הדעת, שאם הסיח דעתו הרבה גם בשעה חשיב הפסק, ואם לאו רק בשתי שעות חשיב כהפסק. וכך כ' בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' ב' דגם שעה הוי היסח הדעת ותלוי במציאות הדבר.

21. כך הכריע בשער הציון (סי' תרל"ט סקצ"א), בצירוף דעת הט"ז בדסעודה חדשה צריך לברך שנית בכל גווני.

22. המ"א (סק"י) פסק שצריך לברך שנית אפילו אם היה בדעתו בשעת הברכה, אמנם כבר כתב הלבושי שרד בהגהותיו שם שהמ"א לשיטתו שהליכה הוי הפסק, אבל לדידן דנקטינן דהליכה לא הוי הפסק אם היה בדעתו בשעת הברכה לעבור לסוכה אחרת אין צריך לברך שנית, והביא דבריו להלכה במשנ"ב (סקמ"ח).

23. בשו"ת שבט הלוי ח"ב סי' קנ"ח אות ד' נראה שנוטה לעיקר שאם לא היה בדעתו ללכת לסוכת חבריו יברך שוב, וז"ל "ובעניותי כמש"כ דכיון דברגע דיצא מסוכתו בטל מן המצוה ועושה פעולה של מצוה חדשה שבעלמא מברכים עליה וכאן ג"כ לא נפטר מברכה דהרי לא היה דעתו עליו מעיקרא א"כ עושה מצוה שחייב בברכה" עכ"ל.

24. כ' בשו"ת מהרש"ג מהגאון רבי שמעון גרינפעלד זצ"ל מגדולי רבני הונגריה (ח"ב סי' ע"א) וז"ל "וכן נהוג עלמא לענין סעודה שמברכים בביתם ברכת המוציא ואוכלים ואח"כ באמצע הסעודה הם הולכים לגמור סעודתם אצל הרב או צדיק ואין מברכים שם ברכת המוציא מחדש הרי דתופסין דהליכה לא הוי הפסק" עכ"ל.

25. כעין זה מצינו גבי הלכות ציצית שהלבוש טלית גדול צריך לכוון לפטור בברכתו על הטלית גדול גם את הטלית קטן. וכו' באשל אברהם (בושאטש) סי' ח' הלכה ו' וז"ל וגלית דעת פעם אחת על כל מי חיי שתהא ברכה הסתמית שעל הטלית גדול עולה גם על הטלית קטן, גם אם אשכח בשום פעם מלכוון להוציא הטלית קטן בהברכה".

26. כמו שנתבאר לעיל (סי' ב') שאם עשה ספק הפסק בין סעודה לסעודה מכריע בשעה"צ סקצ"א דיברך שוב כל שכן הליכה לסוכה אחרת.

27. ונראה דאפילו לדעת המג"א סק"י והשו"ע הרב סק"ד דהליכה הוי הפסק, כאן שהולך בתוך הבית ממש לא הוי הפסק וכמו שהביאו הפוסקים לענין ברכות.

28. לתוספת עיון בענין מצות עשה שהזמן גרמא אם נשים מקיימות ומברכות עיין באריכות בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' א'.

ודווקא בדבר שחייב לאכול בסוכה אבל אכילת ארעי וכדומה פשוט שמותר.

וראו להחמיר שבשעה שהקדרות בסוכה לא לברך אז 'לישב בסוכה' (שעה"צ סק"ג) ³¹.

כלים בסוכה

א. כל שבעת ימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע. כיצד, כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה, וכלי שתיה כגון אשישות וכוסות בסוכה, אבל כלי אכילה כגון קדירות וקערות חוץ לסוכה (שו"ע סי' תרל"ט ס"א).

ב. כוסות שתיה - אין צריך להוציאם מן הסוכה אפילו לאחר השתיה, כיון שאין נמוסין כמו כלי אכילה, ועוד דאין קבע לשתיה ומצוי הוא ששותה כמה פעמים ביום ³² (משנ"ב סי' תרל"ט סק"ג).

ג. קדירות - העולם נוהרין מלהכניסן לתוך הסוכה אף קודם אכילה ³³. ובפרט מי שאין דרכו גם בביתו להביא הקדרה לשולחנו אלא מערה לתוך הקדרה בבית החיצון בודאי יש לזיהר בזה, ומ"מ מי שאין לו כלי וצריך לאכול מן הקדרה מותר להכניסו (משנ"ב סי' תרל"ט סק"ה).

ד. קערות - אין צריך להוציא את הצלחות והסכ"ם מיד כשסיים לאכול בהם, אלא יכול להשהותם עד גמר סעודתו (מאירי סוכה כ"ט. - בכורי יעקב סי' תרל"ט סק"א ³⁴).

ה. להניח קדירות וכדומה תחת דופן עקומה - אם הדופן עקומה נצרכת להכשר הסוכה כתב הביכורי יעקב (סי' תרל"ט סק"י) שאסור, וטעמו משום דגם בעצי הדפנות יש קדושה. וכך נקט הגר"ז קרליץ זצ"ל (חוט שני סי' תרל"ב ס"א עמוד ר"ב). אבל באורחות רבינו (סוכה אות ל"ז עמוד רכ"ד) כתב שמותר, כיון שהאיסור הוא תחת תחת הסכך, והדפנות רק מכשירות את הסכך ואין להם דין סוכה, והוא כעומדת הקדירה מאחורי הדלת של הסוכה. ועיין הליכות שלמה פ"ז הערה ל"ג. אולם אם יש לסוכה ג' דפנות בלא הדופן עקומה הכל מודים שמותר לעשות שם תשמיש בזוי אע"פ שהכל חדר אחד (ביכורי יעקב שם).

עיטורי האוצר

29. כוסות ששתו בהם קפה שחור נראה שאף שהם כלי שתיה צריך לסלקן אחר השתיה לפי שני הטעמים, גם שהם מאוסים אחר שסיימו לשתות בהם, וגם שאין דרך לחזור ולשתות באותו כוס שוב אם לא מדיחו, וא"כ דינם ככלי אכילה (בית דוד פט"ז ערה 15). - כוסות קרטון ששותה בהם קפה ואח"כ בדרך כלל דרכו לוורקס לאשפה, המחמירים לא ישהו בסוכה לאחר השימוש (שמעתי ממו"ר הגאון הגדול רבי י"מ שטרן שליט"א).

30. נראה דחששו לדעת המחמירין בקדרה בכל גווני ואפשר דגם דעת השו"ע כן הוא (משנ"ב סי' תרל"ט סק"ה).

31. וז"ל השעה"צ "ועיין בחיי אדם שהביא בשם רבנו מנוח דמכל מקום בשעה שהם בתוכה אין לברך אז לישב בסוכה דפסולה היא מדרבנן וכן מוכח לשון הר"ף עד כאן לשונו, והנה המעיין שם בר"ן ובמלחמות יראה דאין מלשון הר"ף שום ראייה, ועיין שם במאור יראה שגם דעתו שם דאין נפסלת כלל, ואם כן יש לנו ג' ראשונים נגד רבנו מנוח, המאור והרמב"ן והר"ן, דאין נפסלת כלל, אמנם אחר כך מצאתי בהשגות הראב"ד שגם דעתו בהר"ף כפשוטו, ועל כן מן הנכון לכתחילה להחמיר בזה"עכ"ל.

32. בביכורי"י שם כתב דאם אין גילגל בביתו להוציא מיד אחר גמר סעודתו אף בסוכה יכול לעשות כן, ואין זה בזיון לסוכה דאף בביתו עושה כן, והכל הולך אחר הרגילות. ועיין בס' חוט שני (סי' תרל"ט סק"ב) דא"צ לסלק כלי האכילה עד לאחר שכל בני הסעודה גומרים לאכול. וע"ע בספר מחזיק ברכה סי' תרל"ט ס"א. ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ה סי' קצ"ט ס"ב בשם הדברי חיים זצ"ל וז"ל "ושמעתי שהאדמו"ר הקדוש רבי חיים מצאנא זצ"ל נזהר מאד להוציא הקערה עצמה מיד כשגמר לאכול ולא להשהות כלל בסוכה" עכ"ל.

יתגברנו המתנדבים בעם לזכות ארצנו בדברי הלכה

לעילוי נשמת

הרב הנאון רבי אברהם אליהו הלוי זצ"ל ואזנר בן יקר וחביב למרנא בעל שבט הלוי וצוק"ל

רב ואב"ד דק"ק "שבט הלוי" מודיעין-עיריית ומח"ס "אבן הלוי" נלב"ע כ"ז תשרי תשפ"ה

הונצח על ידי מערכת 'אוצר הליכות'

לעילוי נשמת

הר"ר אברהם זאב

בן הר"ר שמואל אהרן זצ"ל לנרמן

נלב"ע א' דחזה"מ סוכות תשע"ג

נרבת בני ידידנו הר"ר ישראל מאיר שח"י

לעילוי נשמת

אבי מורי הרח"ח ר' מנחם אבינועם

בן ר' ישראל זצ"ל מקובר

נלב"ע שמחת תורה תשפ"ג

נרבת בני ידידנו הרח"ח ר' יהודה משה שח"י

לעילוי נשמת

ידידנו הבלתי נשכח

הרח"ח ר' משה מאיר

בן ר' דוב ברקוביץ זצ"ל

נלב"ע הושענא רבא תשפ"ה

לעילוי נשמת

הרב נתנאל בן הר"ר חיים דוד זצ"ל

והונתו רייזל בת הר"ר ראובן נתן נטע ע"ה

ידלר

לעילוי נשמת

מרת צפורה דבורה

בת ר' נפתלי הרץ ע"ה ויונפולד

נלב"ע כ"ד תשרי תשע"ה

לעילוי נשמת

הנה"ח רבי נפתלי צבי

בן הנה"צ ר' משה חיים שמרר זצ"ל

נלב"ע ג' אלול תשע"ט

לעילוי נשמת

הרב מנחם

בן הר"ר אברהם חיים סופר זצ"ל

נלב"ע ג' חשון תשפ"ה

לעילוי נשמת

הר"ר אריה בן הר"ר אבינועם זצ"ל נור אריה

נלב"ע שמחת תורה תשע"ד

נרבת בני ידידנו עוז הרח"ח יהודה משה שח"י

לעילוי נשמת

הרח"ח אברהם יוסף

בן הר"ר יעקב זצ"ל ויס

נלב"ע שמחת תורה תשע"ד

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הרשון + יוצא לאור ע"י בית הוראה 'אוצר הלכות' + עיצוב ועימוד: יצחק גלבר

להארות והערות ניתן להתקשר בשעות הערב בטל' 053-3144016 או לפנות בדוא"ל A303570102@gmail.com

נא תרמו בעין יפה לזיכוי הרבים בעמדות נדרים פלס "כולל - והערב נא" לציין עבור 'אוצר הלכות'